

Velkommen til Hingelbjergerne

Et fredet område i Jammerbugt Kommune

Gravhøjen Nordbjerg ligger 83 m over havets overflade og er herredets højeste punkt. I klart vejr kan man se fra Rubjerg Knude i nordøst til Bulbjerg i vest.

Planter

Heden er den dominerende naturtype i området. Omkring de mange gravhøje ses mest Hedelyng og Enebær. Heden skal plejes for ikke at gro til med træer og buske. Det er især tilgroning med nåletræer, der er et problem, da nåletræer meget nemt sår sig selv ved spredning af frø fra kogler med vinden eller dyr. Hedelyngen skal plejes ved enten afbrænding, slåning eller græsning.

Klokkelyng er en stedsegrøn, 10 - 25 cm høj kirtelhåret dværgbusk. Stænglen er opret, med 3 til 6 mm lange, grågrønne nåleagtige blade. Blomsterne er krukkeformede, lyserøde og ligner nikkende klokker. Den blomstrer i juli og august lige før Hedelyngen.

Enebær er nøjsom med hensyn til jordbund og meget hårdfør overfor vind og frost. Dens stikkende nåle gør, at den kun bides lidt af græssende dyr, og den klarer sig godt på heder, overdrev og i lysåbne græsningskove. Bær kan anvendes til fremstilling af kryddersnaps, gin og genever og som krydderi i madlavning. Det er de mørke 2-årige bær, der skal bruges.

Revling er en lav stedsegrøn busk med nåleformede, tætstillede blade med små, velsmagende sorte bær. Revlingerisene blev i gamle dage anvendt til fremstilling af koste og karskrubber.

Blåbær er en lav løvfældende busk med oprette grønne grene. Bladene er friskgrønne og bærene er sorte med blåligt skær. Saften farver stærkt blå. Blåbær er velsmagende og kan forveksles med Mosebølle, som også har blå bær, der dog er hvide indeni og smagsløse. Modner om sommeren og kan plukkes fra juli til september.

Mosebølle ligner blåbær, men frugtødet er lyst i modsætning til blåbærs mørke frugtødet, som farver tænder mørke. Bærene smager ikke af så meget som blåbær. Anvendes til fremstilling af snaps og i madlavning.

Djævelsbid er en flerårig plante, der vokser på fugtig, åben og næringsfattig jord. Den blomstrer i august-september og har blåviolette blomster. Planten bliver 25-60 cm. høj. Den har bladrosset ved jorden og blomsterstilkene er oftest grenede. Sommerfuglelarver fra den sjældne Hedepletvinge, lever kun på Djævelsbid

Klokkelyng/Glockenheide/Bell heather
Svend Møller Nielsen

Afbrænding/Abbrønnen/Burning
Jammerbugt Kommune

Revling/Krähenbærs/Crowberry
Jammerbugt Kommune

Djævelsbid/Teufelsabbiss/Devil's bit scabious
Svend Møller Nielsen

Enebær/Wacholder/Juniper berry
Jammerbugt Kommune

Blåbær/Heidelbeere/Blueberry
Colourbox

Mosebølle/Moosbeere/Bog bilberry
Jammerbugt Kommune

Hingelbjergerne

Hingelbjergerne var en del af en stor ø i Littorinahavet, der fra ældre stenalder til slutningen af yngre stenalder dækkede Hanherred og store dele af det østlige Thy. Området består af hede med islæt af overdrevsvegetation, småkove, marker plantager, en mose og små vandhuller.

Heder og overdrev er et resultat af landbrugsmæssig drift, især vedvarende græsning, på de forholdsvis magre jorder. Den centrale del af Hingelbjergerne har sandsynligvis ligget mere eller mindre udyrket hen siden oldtiden.

Området blev fredet i 1968, fordi man ønskede at bevare det enestående område med mange forskellige naturtyper.

Rundt om i landskabet ligger der 36 fredede gravhøje, hvilket også var en væsentlig grund til fredningen. Højene er bygget i perioden fra yngre stenalder, ca. 4000 f. Kr. til ældre bronzealder, ca. 1500 - 1100 f. Kr.

Nordbjerg
Anne Mette Færnrup

Flintespyd og ravperler

Ingen af højene i det fredede område er undersøgt arkæologisk, men der fortælles om tidligere fund af forskellige oldsager i og omkring højene. I en af højene er der fundet ravperler, flintespyd og måske en flintedolk.

Ravperle
Bernsteinperle
Amber bead
Nordjyllands Historiske Museum

Flintespyd og pilespidser
Feuerstein Spear und Pfeilspitzen
Flint spear and arrowheads
Nordjyllands Historiske Museum

Jorddiger

Flere steder rundt om i Hingelbjergerne findes velbevarede jorddiger fra begyndelsen af 1800-tallet. Digerne var lovpligtige. Man skulle indhegne sine marker for at holde dyr og afgrøder adskilte.

Jorddige/Erdwälle/Earth dikes
Jammerbugt Kommune

Naturpleje

Jammerbugt Kommune vedligeholder stierne i området.

For at undgå tilgroning på naturarealerne kan Jammerbugt Kommune udføre naturpleje.

Naturpleje kan ske ved rydning af træer, slåning eller afgræsning med dyr, samt afbrænding.

Se kort på bagside

Velkommen til Hingelbjerger

Hingelbjerger

Hingelbjerger was part of a large island in the Littorina Sea, which from the Early Stone Age until the end of the Late Stone Age covered Hanherred and large parts of eastern Thy. The area consists of heathland with a touch of grassland vegetation, small woods, fields, orchards, a marsh and small ponds.

Heathland and grasslands are the result of agricultural practices such as sustained grazing on the relatively poor soil. The central part of Hingelbjerger has probably been more or less uncultivated since ancient times.

The area was preserved in 1968 to protect this unique area and its many different habitats.

36 preserved burial mounds are scattered around the countryside - another important reason behind the decision to preserve the area. The mounds were erected in the period from the Late Stone Age (approx. 4000 BC) until the Late Bronze Age (approx. 1500 - 1100 BC).

Pfeilspitzen und Bernsteinperlen

Keines der Hünengräber im Naturschutzgebiet ist archäologisch untersucht worden, doch es wird über frühere Funde von verschiedenen Relikten aus der Vergangenheit in den Hügeln und ihrer Umgebung erzählt. In einem der Hügel wurden Bernsteinperlen, Pfeilspitzen und vielleicht ein Dolch aus Feuerstein gefunden.

Erdwälle

An mehreren Stellen in Hingelbjerger gibt es gut erhaltene Erdwälle aus dem frühen 19. Jahrhundert. Der Bau der Wälle war gesetzlich vorgeschrieben. Man sollte seine Felder umfriedern, um Vieh und Feldfrüchte voneinander getrennt zu halten.

Pflanzen

Die Heide ist der dominierende Naturtyp in diesem Gebiet. In der Umgebung der vielen Hünengräber sind zumeist Heidekraut und Wacholder zu finden. Die Heide muss gepflegt werden, damit sie nicht mit Bäumen und Büschen zuwächst. Insbesondere der Bewuchs mit Nadelbäumen stellt ein Problem dar, da Nadelbäume sich durch die Verbreitung der Samen aus den Zapfen durch Wind oder Wildtiere selbst aussähen. Das Heidekraut muss durch Abtrennen, Schlagen oder Beweiden gepflegt werden.

Hingelbjerger

Hingelbjerger was part of a large island in the Littorina Sea, which from the Early Stone Age until the end of the Late Stone Age covered Hanherred and large parts of eastern Thy. The area consists of heathland with a touch of grassland vegetation, small woods, fields, orchards, a marsh and small ponds.

Heathland and grasslands are the result of agricultural practices such as sustained grazing on the relatively poor soil. The central part of Hingelbjerger has probably been more or less uncultivated since ancient times.

The area was preserved in 1968 to protect this unique area and its many different habitats.

36 preserved burial mounds are scattered around the countryside - another important reason behind the decision to preserve the area. The mounds were erected in the period from the Late Stone Age (approx. 4000 BC) until the Late Bronze Age (approx. 1500 - 1100 BC).

Flint spears and amber beads

None of the mounds in the preserved area have been subject to archaeological investigation, but there are accounts of past discoveries of various antiquities in and around the mounds. Amber beads, flint spears and what is thought to have been a flint dagger were found in one of the mounds.

Earth dikes

Well-preserved earth dikes from the early 1800s are found in various parts of Hingelbjerger. These dikes were required by law. People had to fence in their fields to keep animals and crops separate.

Plants

Heathland is the dominant habitat in the area. The most common vegetation around the many burial mounds is heather and juniper. The heathland must be tended in order to prevent it from becoming overgrown with trees and bushes. The main challenge is posed by conifers - the seeds from their cones are easily spread and sown by the wind or animals. Heather must be tended by burning, mowing or grazing.

Die **Glockenheide** ist ein immergrüner, 10-25 cm hoher, drüsenhaariger Zwergstrauch. Der Stängel ist aufrecht mit 3 bis 6 mm langen, graugrünen nadelförmigen Blättern. Die Blüten sind topfförmig, hellrot und ähneln geneigten Glocken. Sie blühen im Juli und August unmittelbar vor dem Heidekraut.

Der **Wacholder** ist genügsam, was den Boden betrifft, und sehr beständig gegen Wind und Frost. Die spitzen Nadeln schützen die Pflanzen vor dem Verbiss durch grasende Tiere. Er gedeiht gut auf Heiden, Allmenden und in lichten, offenen Weidewäldern. Die Beeren können für die Herstellung von Kräuterschnaps, Gin und Genever und als Gewürz beim Kochen verwendet werden. Genutzt werden die zweijährigen dunklen Beeren.

Die **Krähenbeere** ist ein niedriger immergrüner Strauch mit eng angeordneten Blättern und kleinen aromatischen schwarzen Beeren. Die Zweige der Krähenbeere wurden früher zur Herstellung von Besen und Scheuerbürsten verwendet.

Die **Heidelbeere** ist ein niedriger belaubter Strauch mit aufrechten grünen Zweigen. Die Blätter sind frischgrün und die Beeren schwarz mit einem bläulichen Schimmer. Der Saft färbt stark bläulich. Die Heidelbeere ist sehr aromatisch und kann mit der Moosbeere verwechselt werden, einer ebenfalls blauen Beere, innen jedoch weiß und geschmacklos. Die Heidelbeere reift im Hochsommer und kann von Juli bis September gepflückt werden.

Die **Moosbeere** ähnelt der Heidelbeere, doch das Fruchtfleisch ist hell im Vergleich zum dunklen Fruchtfleisch der Heidelbeere, das die Zähne dunkel färbt. Das Aroma der Moosbeere ist im Vergleich zur Heidelbeere schwach. Sie wird zur Herstellung von Schnaps und beim Kochen verwendet.

Der **Teufelsbiss** ist eine mehrjährige Pflanze, die auf feuchten, offenen und nahrungsarmen Böden wächst. Sie blüht im August und September und hat blau-violette Blüten. Die Pflanze wird 25-60 cm hoch. Die Blätter bilden eine grundständige Rosette und die Blütenstängel sind oft verzweigt. Die Schmetterlingslarven des seltenen Skabiosen-Schneckenfalters leben nur auf dem Teufelsbiss.

Cross-leaved heath is an evergreen dwarf shrub from 10 to 25 cm tall. The stem is upright, with 3 to 6 mm long grey-green needle-like leaves. The pink, bowl-shaped flowers look like nodding bells. It flowers in July and August just before heather.

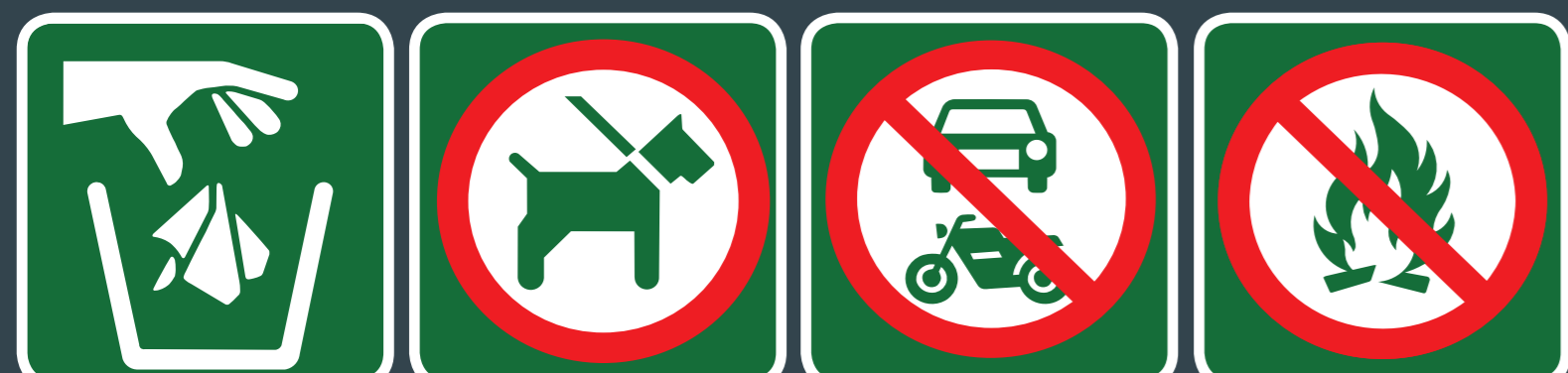
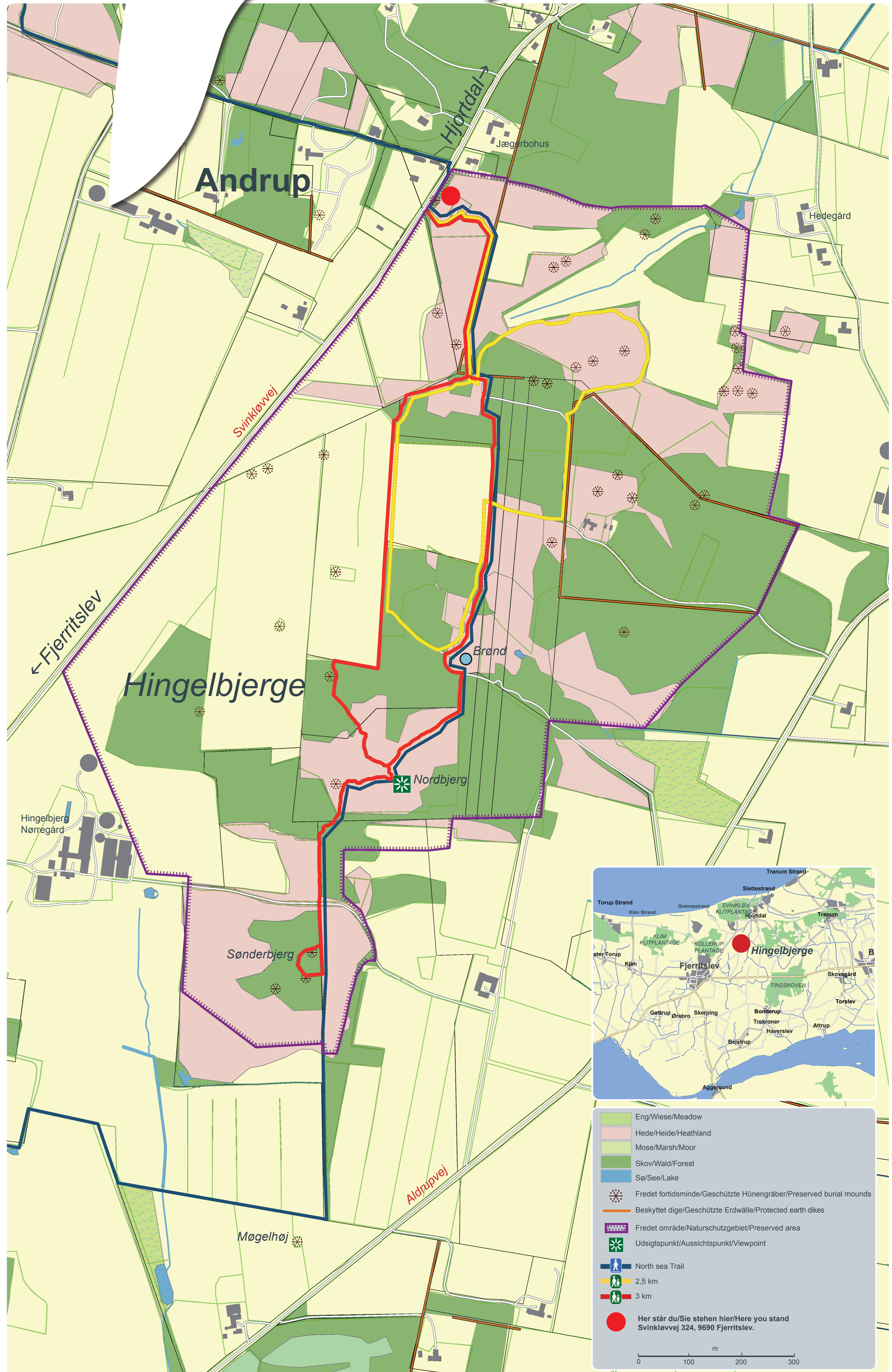
Juniper is hardy with regard to soil and very resistant against wind and frost. Because of its prickly needles, it can only be partially eaten by grazing animals and it thrives in heathland, grasslands and open grazing forests. The dark, 2-year-old juniper berries can be used in the production of aquavit, gin and jenever, and as a cooking spice.

Crowberry is an evergreen dwarf shrub densely covered with needle-shaped leaves and small, tasty black berries. Historically, crowberry branches were used in the production of brooms and scrubbing brushes.

Blueberry is a low-growing deciduous shrub with upright green branches. The leaves are bright green and the berries are black with a bluish tinge. The juice from the berries gives a deep blue colour. Blueberries are tasty and can be confused with bog bilberry, which also has blue berries - but these are white inside and tasteless. Blueberries ripen in summer and can be picked from July to September.

Bog bilberry resembles blueberry, but unlike blueberries, the flesh of marsh berries is light. The berries do not taste like much compared to blueberries. Used in the production of schnapps and in cooking.

Devil's bit scabious is a perennial plant that grows in damp, open and poor soil. It flowers in August-September and has blue-violet flowers. The plant grows 25-60 cm high. It has a leaf rosette at ground level and the flower stems are usually branched. Butterfly larvae of the rare marsh fritillary are only found on devil's-bit scabious.

Færdsel i Hingelbjerger

Når du færdes i et fredet område med offentlig adgang, skal du være opmærksom på, at jorden er privatejet og stadig anvendes til skov- og landbrugsformål. Her gælder bekendtgørelse om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen. Man må ikke udvise støjende adfærd. Brug af åben ild er ikke tilladt. Affald må ikke smides. Hunde skal føres i snor. Lad blomsterne stå til glæde for andre. Al færdsel sker på eget ansvar, også på arealer med græssende dyr.

